

Dysfasie / intelligentie

Wat is het verband tussen 'dysfasie' en 'intelligentie'? Een voor de hand liggende vraag, doch het antwoord is niet zo eenvoudig.

Definitie intelligentie

Vooreerst moeten we weten wat er bedoeld wordt met intelligentie. Er circuleren veel definities, maar die verschillen onderling zo sterk dat we ons kunnen afvragen of ze wel over hetzelfde 'fenomeen' gaan. Op de semi-officiële website www.prodia.be vinden we volgende definitie:

Een samenspel van verstandelijke vermogens, processen en vaardigheden zoals: kunnen redeneren, relaties leggen, problemen oplossen, regels ontdekken in ongeordend materiaal, nieuwe taken oplossen, zich flexibel kunnen aanpassen aan nieuwe situaties en kunnen leren. Dit samenspel omvat manieren om met een veranderende omgeving om te gaan en is dus in wezen adaptief, net als het sociaal aanpassingsgedrag.

We schuiven deze definitie naar voor omdat het er naar uitziet dat de volgende jaren vooral vanuit deze definitie zal gewerkt worden.

Om deze definitie goed te begrijpen is het best ze meer dan één keer te lezen.

Intelligentie meten en kwalificeren

Als het met bovenstaande definitie min of meer duidelijk wordt wat er met 'intelligentie' bedoeld moeten we ons afvragen hoe we die intelligentie kunnen meten en uitdrukken. Vaak wordt er nog gedacht in termen van 'VIQ' (verbaal intelligentiequotiënt), 'PIQ' (performaal IQ) en 'TIQ' (Totaal IQ). Deze visie en indeling werd geïntroduceerd eind jaren 30 van de vorige eeuw door David Wechsler. Ze werd voornamelijk gebruikt in de Wechsler-tests (WPPSI, WISC, WAIS en WNV). Nochtans was hierover nooit een consensus, andere testontwikkelaars gebruikten deze indeling niet. Kinderen met een vertraagde taalontwikkeling of dysfasie zouden een lager VIQ (verbaal IQ) hebben. Tot voor kort dacht men aan dysfasie als het VIQ minstens 15 punten lager ligt dan het PIQ. (wat vaak, maar niet altijd het geval was).

Nu is het gebruik van de indeling VIQ/PIQ langzaam aan het verdwijnen. Intelligentie wordt in recentere modellen meer gezien als een samenspel van meerdere factoren, wat eigenlijk ook in de definitie hierboven staat. Bekende modellen zijn de 'meervoudige intelligentie' van Howard Gardner en het CHC-model van Cattell, Horn en Carol. Vanuit wetenschappelijke hoek is er meer sympathie voor het CHC-model dan voor meervoudige intelligentie.

In het CHC-model worden brede cognitieve vaardigheden onderscheiden:

- de vloeiende of zuivere intelligentie, onafhankelijk van wat men geleerd heeft;
- gekristalliseerde intelligentie (wat men geleerd heeft) zoals woordenschat, algemene kennis,...
- kwantitatieve intelligentie (rekenen en wiskundige kennis)

- visuele basisvaardigheden detailwaarneming, zich iets kunnen voorstellen, zich oriënteren in de ruimte of op papier...;
- auditieve basisvaardigheden: geluiden kunnen onderscheiden, gesproken taal begrijpen,...
- korte termijn geheugen: informatie vasthouden die nodig is om een taak te volbrengen;
- lange termijn geheugen: informatie in het geheugen opslaan en terug kunnen oproepen;
- lezen en schrijven,
- verwerkingsnelheid (tempo waaraan men een eenvoudige taak kan maken)
- snelheid van reageren (hoe vlug men adequaat op een onverwachte prikkel reageert),

In het meervoudige intelligentiemodel onderscheidt men de volgende vaardigheden:

- lichamenlijk-kinestetische
- interpersoonlijke (omgaan met elkaar, communicatie)
- intrapersoonlijke (omgaan met gevoelens, zelfbeheersing, zelfsturing),
- natuurgerichte
- muzikaal-ritmische
- visueel / ruimtelijke
- verbaal / linguïstische (taal en spraak)
- logisch / wiskundige (wiskundige).

Beide visies overlappen elkaar gedeeltelijk maar verschillen duidelijk op andere punten.

Kinderen met dysfasie: vanuit het CHC-model merken we dat deze kinderen vooral zwak scoren op auditieve basisvaardigheden, gekristalliseerde intelligentie (vooral wat talig opgeslagen wordt), lezen/schrijven, geheugen voor talige informatie. (Dit zwak scoren moet vooral bekeken worden tegenover de andere brede cognitieve vaardigheden. Als die ook zwak scoren is er iets anders aan de hand.)

Een specifieke situatie is kinderen die gemiddeld scoren op deze brede cognitieve vaardigheden maar hoog scoren op de andere vaardigheden. Dit is nog weinig onderzocht.

We merken bij kinderen met dysfasie meestal geen problemen op het vlak van vloeiende intelligentie; visuele basisvaardigheden en verwerkingsnelheid.

Met die kennis kan men gemakkelijker een onderscheid maken tussen vertraagde taalontwikkeling en zwakbegaafdheid / verstandelijke beperking. Het ontwikkelingsprofiel verschilt duidelijk.

Het model van Gardner is veel minder naar de praktijk vertaald, maar het zou bijzonder nuttig zijn de vaardigheden om met zichzelf en met de anderen om te gaan goed in kaart te kunnen brengen.

Besluit

Het gebruik van een intelligentieprofiel is een belangrijke stap voorwaarts bij het onderzoek van kinderen met dysfasie. Enerzijds kan dit profiel aantonen wat de sterke punten van het kind zijn; anderzijds werd vroeger vaak de diagnose 'zwakbegaafd' of 'verstandelijke beperking' gesteld. Nu krijgen we een veel genuanceerder beeld. Op die manier kan men het begeleidingsplan van deze kinderen ook veel efficiënter uitstippelen.